

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Л. В. Оршанський
«____» грудня 2023 р.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ МИСТЕЦТВА
ВИГОТОВЛЕННЯ В'ЯЗАНИХ ВИРОБІВ

Спеціальність 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – вчитель трудового навчання,
технологій, креслення та інформатики

Авторка роботи: Стефанюк Наталія Іванівна _____
підпис

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Мельник Галина Миколаївна _____
підпис

Дрогобич, 2023

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Зав. кафедри _____
(підпис) 27.10.2022 р. (дата)

ЗАВДАННЯ

на підготовку магістерської роботи

1. Тема «Методика навчання старшокласників мистецтва виготовлення в'язаних виробів».

2. Керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник Галина Миколаївна.

3. Студентка – Стефанюк Наталія Іванівна.

4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:

1. Теоретично обґрунтувати історичні передумови розвитку в'язання.
2. Визначити та проаналізувати класичні та нетрадиційні способи та прийоми в'язання спицями.

3. Охарактеризувати матеріали для виготовлення в'язаних речей.

4. Описати методику реалізації проектної діяльності на уроках технологій.

5. Зазначити особливості реалізації проектної діяльності на уроках технологій.

6. Розглянути прийоми та способи виконання операцій над виготовленням в'язаних шкарпеток

7. Запропонувати розробку методики проведення уроку під час вивчення технології в'язання.

8. Проаналізувати навчально-матеріальну базу для реалізації освітнього процесу.

5. Список рекомендованої літератури:

1. Ананьєва І. Використання різних видів проектної діяльності на уроках – розвиток творчої і талановитої особистості. // *Англійська мова та література*. 2010. № 3. С.6.

2. Боринець Н. І. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проектів: методичний посібник. Київ: Шкільний світ, 2011. 128 с.

3. В'язання в стилі печворк спицями: популярні техніки, майстер-класи створення пледа, шкарпеток і светрів. URL: <https://poradum.com.ua/porobku/11909-vyazannya-v-stili-pechvork-spicyami-populyarni-tehniki-majster-klasi-stvorennnya-pleda-shkarpetok-i-svetriv.html>

4. Дідух В.О. Метод проектів в історії педагогіки // *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка* ; вип. 53. Чернігів: ЧДПУ, 2008. С. 178

5. Ентерлак спицями: покрокова техніка для початківців. URL: <https://vyazannya.com.ua/enterlak-spytsyamy-pokrokovaya-tehnika-dlya-pochatktivsiv-osoblyvosti-vyazannya-majster-klas-z-foto-ta-opysom/3/>

6. Історія розвитку в'язання. // *Про Україну. Скарбниця українського народу*. 2016. URL: <https://bit.ly/3AAS7JJ>

7. Коберник О.М., Ящук С.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. Умань, 2001. 80 с.

№ з/п	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формування мети; постановка завдань.	до 23.12.2022 р.	26.12.2022 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи.	до 21.04.2023 р.	25.04.2023 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 24.10.2023 р.	27.10.2023 р.
4.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 06.11.2023 р.	09.11.2023 р.
5.	Перевірка роботи на плагіат	до 27.11.2023 р.	30.11.2023 р.
6.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 05.12.2023 р.	07.12.2023 р.

7. Дата видачі завдання – 27.10.2022 р.

8. Термін подачі роботи керівнику – 24.11.2023 р.

9. З вимогами до виконання роботи і завданням ознайомена _____ Стефанюк Н.І.

10. Керівник _____ доц. Мельник Г.М..

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins or other markings on the paper.

Голова ДЕК _____ підпис _____ прізвище та

Секретар ДЕК _____

підпис _____

прізвище та ініціали _____

АНОТАЦІЯ

Стефанюк Н. І. Методика навчання старшокласників мистецтва виготовлення в'язаних виробів. – Рукопис.

У магістерській роботі проаналізовано наукову та навчально-методичну літературу, яка розкриває проблему нашого дослідження. Відповідно до цього розглянуто та проаналізовано методику навчання старшокласників мистецтва виготовлення в'язаних виробів, охарактеризовано основні види в'язання, історія та передумови його виникнення.

На основі опрацювання наукових робіт та навчальних матеріалів описано методичні особливості організації процесу навчання старшокласників мистецтва виготовлення в'язаних виробів через проектну діяльність. Відповідно до даної теми розроблено конспекти уроків технологій для старшокласників та відповідні навчальні матеріали, які будуть корисними вчителям технологій під час вивчення теми.

Ключові слова: в'язання, спиці, проєкт, методика навчання, технології.

SUMMARY

Stefaniuk N. I. Methodology of teaching high school students the art of making knitted products. - Manuscript.

The master's work analyzed the scientific and educational and methodological literature, which reveals the problem of our research. In accordance with this, the methodology of teaching high school students the art of making knitted products was considered and analyzed, the main types of knitting, the history and prerequisites of its origin were characterized.

Based on the study of scientific works and educational materials, methodical features are described of the organization of the process of teaching high school students the art of making knitted products through project activities. In accordance with this topic, technology lesson notes for high school students and corresponding educational materials have been developed, which will be useful for technology teachers when studying the topic.

Keywords: knitting, knitting needles, project, teaching method, technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ В'ЯЗАННЯ ЯК ВИДУ РУКОДІЛЛЯ.....	10
1.1. Історія та передумови розвитку в'язання.....	10
1.2. Традиційні та сучасні способи в'язання спицями.....	18
1.3. Матеріали для виготовлення в'язаних речей.....	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ МИСЦЕЦТВУ ВИГОТОВЛЕННЯ В'ЯЗАНИХ ВИРОБІВ	37
2.1. Методика реалізації проєктної діяльності на уроках технологій.....	37
2.2. Особливості формування знань та вмінь учнів під час вивчення технології виготовлення в'язаних виробів.....	43
2.3. Прийоми та способи виконання операцій над виготовленням в'язаних шкарпеток.....	45
2.4. Розробка методики проведення уроку під час вивчення технології в'язання.....	51
2.5. Аналіз навчально-матеріальної бази.....	55
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ВСТУП

Технологічна освіта, яка запроваджена у сучасних закладах загальної середньої освіти, за своєю сутністю є інтегративною. Вона закликає підростаюче покоління долучатися до «цінностей національної та зарубіжної художньої культури, кращих зразків народної творчості, класичного і сучасного мистецтва» [11].

Її змістом є не лише знання про матеріалознавство, техніку, проєктування і технології, а й сфера набутого людством досвіду – досвід творчої діяльності, традиції та культурні звичаї, вміння подавати оригінальні ідеї, планування, винахідливість, формоутворення і відповідальної реалізації задумів, творення духовних і матеріальних цінностей, яка допомагає учням формувати їхню загальну культуру, основи ключових компетентностей, а особливо проєктно-технологічної. Залучення молодого покоління до підтримки та розвитку українських традицій та декоративно-ужиткового мистецтва є саме тим фактором, розвитку якого сприятиме технологічна освіта у закладах загальної середньої освіти.

Предмет технологій в старшій школі охоплює багато модулів серед яких «Технологія виготовлення в'язаних виробів».

Актуальність вибору теми дослідження. З кожним роком наше суспільство стає все більш модернізованим. Молодь дедалі більше часу проводить за гаджетами. Звідти черпається багато інформації через мережу Інтернет, а також є можливість шукати та купляти різні речі. Все менше часу залишається для створення речей власними руками. Потреба у творчій діяльності, рукоділлі серед дітей шкільного віку залишається актуальною, щоб її розглядати.

Виготовлення в'язаних виробів – є улюбленою справою багатьох рукодільниць. Гарний одяг, мереживні серветки або скатертини, а також навіть м'які іграшки все частіше з'являються у багатьох домівках. В'язані вироби високо цінуються серед народних мас. А школярки інколи

виготовляють їх як для себе, так і для своїх близьких на подарунок, або навіть і на продаж, для отримання як власних коштів, так і коштів спрямованих на волонтерські цілі. В наш час мистецтво виготовлення в'язаних виробів не стоїть на місці, воно розвивається, з'являються нові прийоми та техніки, виготовляються сучасніші та якісніші матеріали. Особливо привабливе ручне в'язання тим, що матеріал – пряжу – можна використовувати кілька разів.

Впровадження технології виготовлення в'язаних виробів на уроках технологій в закладах загальної освіти відбувається із використанням проектної технології. Актуальність її використання на уроках трудового навчання згадується в напрацюваннях багатьох науковців, серед яких Ананьєва І, Боринець, Дідух В., Коберник О. та багато інших.

Особливості в'язання, як виду декоративно-ужиткового мистецтва має місце в доробках Пелагейченко М., Циблієвої Т.. Також не менш важливими є дослідження історичних довідок появи в'язання на території України, якими займалися Козакевич О., Матейко К., Михайлова Р. та ін.

В'язання має позитивний виховний вплив на школярів, розвиває їх естетичні смаки, уяву та фантазію для створення нових ідей та образів. Але на нашу думку, тема методики навчання старшокласників мистецтву виготовлення в'язаних виробів є мало розкрита у наукових працях дослідників. Тому ми хочемо більш детально охарактеризувати проблему, яка є дуже актуальною і зумовила вибір теми нашої магістерської роботи **«Методика навчання старшокласників мистецтва виготовлення в'язаних виробів»**.

Об'єкт дослідження. Проектно-технологічна діяльність під час вивчення технології виготовлення в'язаних виробів учнями старшої школи.

Предмет дослідження. Педагогічні умови для організації вивчення технології виготовлення виробів в'язаних спицями у закладах загальної середньої освіти.

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати та методично показати особливості навчання мистецтву виготовлення в'язаних виробів старшокласниками.

Завдання дослідження. Щоб досягнути поставленої мети, ми визначили ряд завдань, які потрібно виконати.

1. Теоретично обґрунтувати історичні передумови розвитку в'язання.
2. Визначити та проаналізувати класичні та нетрадиційні способи та прийоми в'язання спицями.
3. Охарактеризувати матеріали для виготовлення в'язаних речей.
4. Описати методику реалізації проєктної діяльності на уроках технологій.
5. Зазначити особливості реалізації проєктної діяльності на уроках технологій.
6. Розглянути прийоми та способи виконання операцій над виготовленням в'язаних шкарпеток.
7. Запропонувати розробку методики проведення уроку під час вивчення технології в'язання.
8. Проаналізувати навчально-матеріальну базу для реалізації освітнього процесу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що нами визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови для організації проєктної діяльності для виготовлення в'язаних виробів учнями старшої школи; розкрито особливості організації роботи під час вивчення технології виготовлення в'язаних виробів.

Практичне значення дослідження полягає в розробці фрагменту календарного планування із вивчення модуля виготовлення речей в'язаних спицями, а також практично апробовано виготовлення в'язаного виробу. Реалізації етапів роботи над вивченням технології в'язаних виробів у розробленому нами конспекті уроку.

Апробація результатів. Основні положення та результати магістерської роботи доповідалися на X Міжнародній науково-практичній конференції викладачів та студентів факультету фізики, математики, економіки та інноваційних технологій «Актуальні проблеми сучасної науки» (тема доповіді «В'язання спицями як вид декоративного мистецтва та засіб виховання учнівської молоді»).

Структура магістерської роботи. Структурно магістерська робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (27 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 63 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ В'ЯЗАННЯ ЯК ВИДУ РУКОДІЛЛЯ

1.1. Історія та передумови розвитку в'язання

Здавна людина щось створює. Цим вона покращує умови власного життя, створює комфорт та затишок. Людина реалізує це через прикрашання окремих речей, чим задовольняє і свої естетичні смаки.

В'язання являється одним з найпопулярніших видів рукоділля. Воно існує більше трьох тисяч років.

Появу перших в'язаних речей датують III–IV ст. н.е. В'язані речі з'являлися в різних місцях, які часто знаходилися далеко одне від одного. У III столітті нашої ери знайдено в'язані речі у Новому Світі на території сучасних Аргентини та Перу. Про це свідчить знайдений археологами в'язаний пояс, на якому була намальована пташка колібрі.

В Старому Світі техніка в'язання поширювалася трохи пізніше і датується IV–V ст. н.е. Незважаючи на те, що це були лише початки виникнення в'язання. Вироби були зроблені досить акуратно, містили велику кількість візерунків. Гама кольорів теж була досить широкою. Але такий період був дуже довгим. На нашу думку, початки в'язання могли бути започатковані набагато швидше і могли сягати ще давніших часів, як варіант, і до нашої ери.

На Давньому Сході також є свідчення про те, що люди користувалися в'язаними речами. Це переважно був одяг [6].

Багато науковців намагаються дослідити питання: як з'явилося в'язання, що було його основою? Але на це питання важко відповісти, оскільки в'язані речі не можуть зберігатися надто довго, а особливо тисячі років. Про техніку в'язання нам передають інформацію різноманітні зображення, а також деякі стародавні речі, які були віднайдені археологами. Такі речі датуються різними епохами.

В Єгипті були знайдені в'язані шкарпетки. Ці речі дійшли до наших днів завдяки тому, що там сприятливі погодні умови для їх зберігання, а особливо теплий та сухий клімат. Дата виготовлення таких шкарпеток приблизно 1500–1200 рр. до н. е. Вони були забарвлені в білий та темно-синій колір і виконані у техніці кругового в'язання.

На стародавніх в'язаних спицями шкарпетках є наявні візерунки – геометричні фігури, зигзаги, а також ромби.

Орієнтовно 300 р. нашої ери датуються знайдені археологами спиці з кісток. Ця знахідка була виявлена у гробницях Німеччини (Тюрінгії). Крім спиць там було знайдено в'язані вовняні штани, до яких були пришиті шкарпетки.

Знайдені старовинні речі є доказом того, що особливості створення візерунків, добір кольорів для гарного їх вигляду, специфіка та майстерність в'язання, були розвинені з давніх часів.

Поступово в'язання поширювалося по різних країнах. На Далекому Сході воно появилось у V столітті нашої ери і набуло великої популярності. В той час таким видом рукоділля найбільше займалися араби. Їх вважали найталановитішими майстрами у в'язанні. Арабське в'язання вважалось оригінальним. Воно містило в собі складні геометричні візерунки. В Єгипті було знайдено залишки арабського в'язання, яке датувалося приблизно V–IX ст. нашої ери.

В IX столітті перші в'язані вироби з'явилися у Європі. Вони були привезені єгипетськими християнами-коптами. В XII столітті виготовляти в'язані вироби навчилися у таких країнах як Іспанія та Італія, а вже в XIII столітті мистецтво в'язання перейняли у Шотландії, Франції, Англії тощо.

В'язані речі, які з'явилися у Європі виготовляли спеціально найняті люди для іспанської челяді. Цими людьми були мусульмани. Даний факт підтверджують археологічні розкопки, під час яких було знайдено останки в'язаних речей у похованнях. Найчастіше знаходили речі, якими

користувалися у побуті – постільна білизна, або елементи дрібного одягу, наприклад, рукавички. Ці речі були високої якості.

Укінці XIII ст. в Швейцарії або Італії винайшли спроектували та запустили у дію в'язальну машину. Вона була призначена для виготовлення «в'язаного полотна у вигляді труби. З такого полотна викроювали і шили спідній одяг та панчохи» [6].

Користувалися попитом серед тогочасних людей берети грубої в'язки. Найчастіше вони зустрічалися а Франції та Англії.

У XIV-XV століттях почали виготовляти в'язані ковпаки на голову, а також деякий верхній одяг. Про це свідчать картини XIV століття, на яких митці зображували Матір Божу, яка щось в'яже. В'язання часто поширювалося серед еліти та провідних державних осіб. Не всі люди могли дозволити собі придбати або виготовити речі із пряжі. Тому у в'язаних речах на людях з'являлися переважно знані аристократи.

У Німеччині також є докази про те, що в'язання було поширене і на її території. На Букстехудському вівтарі зображено Богородицю, яка в'яже сорочку для маленького Ісуса чотирма спицями. Цей вітар розписав художник Бертрам приблизно у 1390 році.

З кожним століттям в'язання все більше поширювалося у Європі. Хтось виконував таку роботу як домашню, у вільний час, а для окремих людей – в'язання стало засобом заробітку. Така робота була дуже прибутковою, адже поступово в моду увійшли різноманітні в'язані елементи одягу: панчохи, шкарпетки, рукавички, капюшони, кофти, капелюшки. Зважаючи на широкий попит такого одягу, стали створювати цілі в'язальні цехи. Найпопулярнішим видом одягу, який виготовляли в той час, були в'язані панчохи. Їх носили особи королівської знаті. Наприклад, в Англії та Франції, у панчохах ходили королі - Генріх IV, Генріх VIII, Карл IX.

У 1589 році в Англії було виготовлено перший в'язальний верстат. Це зробив священник Вільям Лі. Він використовував його для в'язання панчіх.

Один з елементів цього верстата зберігся до сьогоднішніх днів як елемент сучасної машини для в'язання.

Після того як було створено верстат для в'язання, дане ремесло переросло у більш масштабне і набуло промислового значення. Стали започатковувати цілі фабрики для виробництва в'язаного одягу. Але речі, виготовлені на фабриках, були набагато дешевшими, чим речі ручної роботи. Але масштаби виготовлення продукції були більш ширшими за короткий час. Ручне в'язання не втратило своєї важливості, оскільки такі речі мали більш складні візерунки та орнаменти. Навіть зараз, речі в'язані руками, охоплюють більшу кількість різних візерунків.

На початку XVI ст., британці стали вивозити в'язані речі власного виробництва в інші країни – Іспанію, Німеччину, Нідерланди тощо. В'язання перетворилося на справжній бізнес, який приносив непоганий прибуток. Навіть особами королівською знаті та сама королева Англії Єлизавета I носила панчохи зі спеціальної шовкової пряжі, які замовляла у простих виробників. Сама ж пряжа була м'якою, тоненькою і набагато приємнішою до тіла, ніж груба вовна. В'язання та використання таких речей у цей період мали значення не тільки для королівських мешканців, а й для звичайного населення. Цим ремеслом, а також і продажем в'язаних панчіх за кордон займалося багато британців.

«Створювали навіть спеціальні школи в'язання, щоб забезпечити роботою представників нижчих верств населення» [6].

Як ми вже зазначали вище, в'язання було переважно справою чоловічою. В деяких країнах панчішники заявляли, що навіть, якщо їм стягнуть гроші із зарплатні, вони не будуть брати на роботу осіб жіночої статі. Найбільше таке явище поширювалося у Чехії. У деяких країнах Європи чоловіки виготовляли переважно панчохи, які самі ж і використовували. В холодну пору року вони могли одночасно надягати навіть 12 пар в'язаних панчіх.

Серед європейських королів з'явилася звичка колекціонувати в'язані панчохи та шкарпетки. Причому, кожна пара була дуже цінною. Як вказують історики, король Швеції Ерік мав 27 пар в'язаних шкарпеток з Іспанії. Одна пара яких вартувала навіть більше, ніж річна платня його камердинера.

Якось королю Англії Генріху прислали надзвичайно цінний подарунок. Він був щедрим жестом від іспанського короля. Цим подарунком виявилися пара в'язаних панчіх ручної роботи.

Про в'язання навіть поширювалися легенди. Наприклад, у Шотландії одна з них говорить про те, що у 1558 р. корабель потрапив у аварію. Він належав Великій Іспанській армаді. Аварія сталася біля острова Фер-Айл. Багатьом морякам вдалося врятуватися, і вони виплили на березі острова. Місцеві мешканці зауважили, що кожен чоловік з команди корабля був одягнений у яскравий светр, який був оздоблений оригінальним орнаментом з католицьких символів. Після цього багато місцевих жителів навчилися також виготовляти одяг такого стилю і навіть додали в нього свого місцевого колориту – символів, які були оберегами – зірок, сонця, дощу тощо.

«У XIX ст. англійські реформатори часто пропонували навчити хлопців з вулиці в'язати шкарпетки, щоб таким чином не дати їм потрапити у в'язницю» [6].

В XVII-XVIII столітті в Шотландії мистецтво в'язання надзвичайно поширилося. Ним займалися цілі сім'ї. Інколи це переростало у сімейний бізнес, який передавали у спадок. Родина створювала свій єдиний і неповторний орнамент, який передавався з покоління у покоління і ставав окрасою одягу. З часом майстри стали придумувати способи, які дозволяли краще зберігати тепло. Для цього нитки просочували спеціальними оліями.

В цей час з'явився один з традиційних головних уборів у Шотландії – берет. Він був в'язаний. З історії в'язання відомо, що саме в Шотландії зародилися такі орнаменти як коси і джгути.

На початку XX століття в Ірландії стали переймати даний вид рукоділля і в якійсь мірі навіть його удосконалювати. Це стосувалося вище згаданих візерунків – джгутів та кіс.

У XVIII ст. чоловіки одягали і носили довгі облягаючи штани, які облягали ноги, та довгі панчохи. Згодом стали створювати в'язані кофти. У шведських музеях демонструють такі моделі, виготовлені із шовку. Уже в XIX ст. в'язання використовували для оздоблення етнічного одягу, які зазвичай передавали вигляд дорогих та рідкісних тканин.

В Старому та Новому Світі поступово до виготовлення в'язаного одягу стали долучатися багаті селяни. Вони стали виготовляти одяг, додаючи в нього свого авторського колориту, створювати свої традиції у в'язанні.

З кінця XIX століття в'язання набирає популярності серед різних напрямів рукоділля, а речі виготовлені із пряжі, – модними елементами одягу міщан та частиною традиційного одягу населення.

Машинне в'язання розвивалося набагато повільніше. Але, коли у XIX ст. поширилося в'язальне виробництво трикотажу, цей процес трішки пришвидшився. Великі зміни внесла промислова революція.

Раніше інструменти для в'язання переважали в єдиних екземплярах. Вони знаходилися в окремих майстрів-ремісників. Але у зв'язку з промисловою революцією, виробництво інструментів як і їх використання, стало масовим. Стала також потреба і в більшій кількості ниток для в'язання. Почали відкриватися підприємства, які спеціалізувалися у прядінні ниток. За верстатами працювали жінки. Такий вид роботи був провідним видом заробітку грошей. Мотки, які виготовлялися на верстатах мали різну довжину нитки, хоч і були приблизно однаковими за розміром, об'ємом та якістю. Тому пряжу вимірювали вагою. Таким чином машинне виробництво стрімко збільшило кількість виробів, а вироби ручного в'язання стали цінуватися ще більше.

Коли з'явилися в'язальні станки, ручне в'язання стало переважно особистим захопленням окремих рукодільників. Серед них була і королева Великобританії Вікторія.

В час Першої Світової війни ручне в'язання набуло більшої популярності. Незважаючи на те, що працювали в'язальні фабрики, для солдатів не вистачало теплого одягу. Саме тому, королева Англії Марія дала наказ-прохання усім, хто вміє в'язати спицями або гачком, допомогти одягнути армію. Тоді й створили головні убори, які зігрівали голову та шию одночасно.

У XX столітті з'явилася мода на оригінальні речі в одязі. На ринку перебувала велика кількість одягу однакового кольору та з однаковим орнаментом. Саме тому популяризувалося знову ручне в'язання, оскільки потреба в ексклюзивному одязі тільки посилювалася. Через те, що постійно виготовляли нитки, проблема пошуку матеріалу для в'язання також зникла. Саме у XX столітті почався золотий час у виготовленні трикотажу. Популяризувала його всесвітньовідома Коко Шанель, яка ввела моду на светри з горловиною, які були дуже практичними. Ось тоді трикотажні в'язані вироби заповнили багато світових подіумі [20, с.26].

Вище ми вже вказували, що в Україні мистецтво в'язання було поширеним переважно серед шапників та рукавичників. Проте, його коріння сягають ще Трипільської культури. Під час розкопок, археологам вдалося розкопати уламки трипільської кераміки, які були загорнуті в шматочки в'язаної тканини. Спочатку в Україні в'язані вироби використовували для ритуалів. Згодом це були жіночі головні убори. Археологам вдалося розкопати мідні гачки для в'язання. Вони досить давні, адже відносяться приблизно VII-VI ст. до н. е.

Пряжу виготовляли з конопель, льону та вовни. Готовими виробами торгували у грецьких колоніях. Продавали також в'язані вироби купцям з Персії та Індії.

Про розвиток даного виду рукоділля в Україні свідчать знахідки елементів знарядь для в'язання [27, с.181]. Остатків в'язаної тканини або частин речей, на жаль, до наших днів не збереглося. Перші елементарні знахідки, які свідчать про в'язання, археологи відносять до доби палеоліту. Із знарядь, які були знайдено є великі кістки або роги із отворами та надсічками для намотування ниток. Як припускають вчені, люди в'язали елементарні полотнища, які застосовували для своїх побутових потреб. З доби неоліту було знайдено частки глиняного посуду на якому були відбитки в'язаної тканини. Вона нагадувала плетену або в'язану [18, с. 57].

Розвивалося в'язання і в часи Київської Русі. В цей час технікою в'язання виготовлялися головні убори, шкарпетки, рукавички і навіть взуття. З більш простої пряжі носили одяг селяни та городяни. А от священнослужителі одягали одяг із більш якісної пряжі [13, с. 282]. Це була тканина, якою тісно обгортали голову. Серед жіночого та чоловічого одягу також були у вжитку панчохи. Носили люди також «копитця». Це плетене взуття, яке надягалось лише на ступню. У літописах вказується, що «в'язанням багатьох побутових речей, а також одягу, займалися монахи» [10, с. 63].

На українських землях в'язання популяризувалося в XIV столітті. В цей час в'язальники орієнтувалися на в'язані речі європейського зразка. Багаті люди часто носили в'язаний одяг. Він ставав їх візитною карткою серед суспільства і часто підкреслював соціальний статус. Великої популярності, особливо в західній частині України, набув «шапковий» бізнес. Найбільше він розвивався у Львові. У відомих майстрів навчалося багато учнів, які намагалися засвоїти це ремесло. Особливістю навчання в'язанню в цей час було те, що ремісники відправляли своїх учнів у мандри в інші країна на чотири роки, де вони переймали досвід іноземних майстрів, а згодом використовували запозичені техніки у власній справі. Лише тоді учні «могли отримати статус підмайстра» [16, с. 381].

Одяг створений за допомогою в'язання на Галичині носили представники середнього класу. «Селяни рідше собі це дозволяли» [9, с. 503].

Ближче до середини XVIII століття на Галичині стали виникати окремі цехи ремісників-в'язальників. Поступово ця діяльність розширювалася на цілі містечка, які ставали осередками в'язання. Такими містами-осередками були Хирів та Броди. Ці вироби були дуже якісної роботи, проте були призначені для продажу за кордон.

У XIX столітті в'язаним одягом були светри, головні убори, інколи верхній одяг. На Гуцульщині стали виготовляти «вовняні в'язані покривала» [11, с. 189].

Отже, як ми бачимо на території України в'язання хоч і не було основним ремеслом, проте у окремих осередках воно все ж таки непогано розвивалося. Ним займалися переважно люди, які виготовляли шапки та рукавички. Воно було допоміжним засобом заробітку.

1.2. Традиційні та сучасні способи в'язання спицями

Утворення в'язаного полотна полягає в тому, що набрані на спиці петлі в кожному ряду переносять з лівої спиці на праву з пров'язуванням їх ниткою.

Основними видами петель є лицеві та виворітні. Виготовлення в'язаних виробів відбувається різними прийомами. Якщо створюється полотно прямокутної форми, то для виготовлення використовують наступні етапи.

1. *Набір петель початкового ряду.*

Петлі початкового ряду можна набирати як універсальним, так і декоративним способом. Для цього можна використати як одну так і дві нитки, які мають потовщений чи ажурний край, подвоєні петлі тощо. Для того, щоб зв'язати перший ряд петель потрібно від клубка відмотати нитку, довжиною більшу за ширину самого полотна приблизно у три рази. Нитку слід обвести навколо вказівного та великого пальців лівої руки таким чином,

щоб частина нитки, яка є закінченням, знаходилася на великому пальці, а та нитка, яка іде від клубка – на вказівному. Пальці, які залишилися, повинні притиснути нитку до долоні (рис.1.1.)

Рис. 1.1. Набір петель початкового ряду

Далі, дві спиці, які складені разом, потрібно ввести в петлю, яка знаходиться на великому пальці. Згодом потрібно підхопити нитку, яка знаходиться на вказівному пальці та протягнути її в петлю – на великому (рис.1.2)

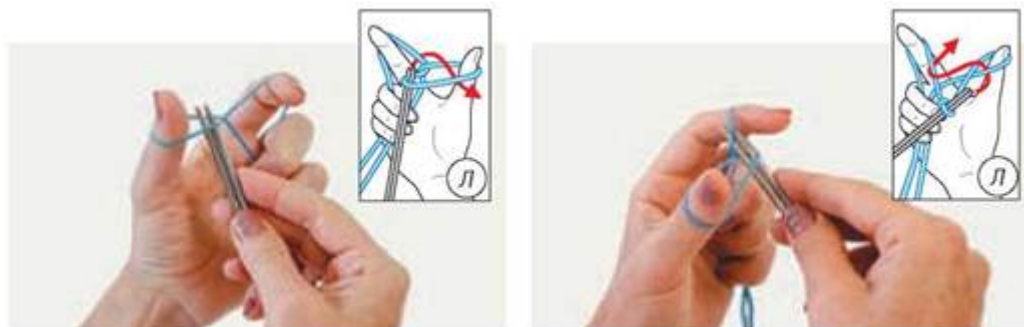

Рис.1.2. Введення спиць в петлю

Наступним кроком є скидання петлі з пальця та повернення великого пальця в попереднє положення. Далі потрібно розтягнути вказівним та великим пальцем нитки і закріпити петлю на спицях (рис. 1.3).

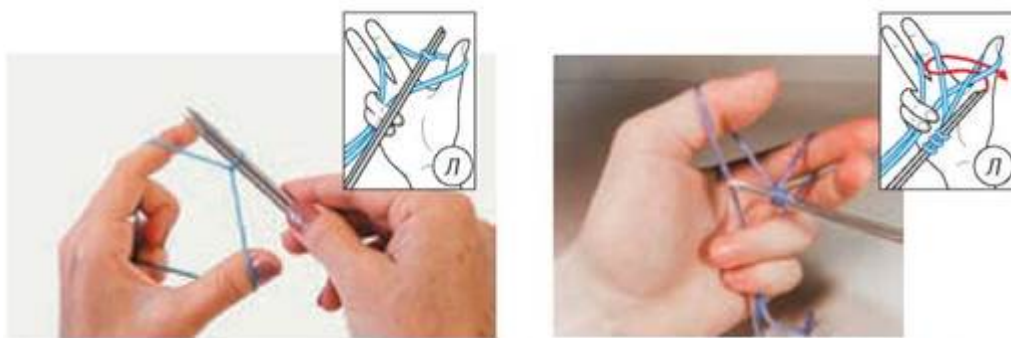

Рис. 1.3. Закріплення петель на спиці

Таким чином потрібно продовжувати в'язати і інші петлі. Для того, щоб початковий ряд був рівним, необхідно кожен петлю затягувати однаково щільно. Проте, не надто тісно, щоб була можливість переміщати їх по спиці. Розміщення петель в початковому ряду див. на рис. 1. 4.

Рис. 1.4. Розміщення петель на початковому рядку

У в'язанні спицями використовується два види петель – лицеві та виворітні. Проте, можна утворити з цих петель і інші різновиди, які будуть від них походити. Основною петлею є лицева. Така петля використовується в усіх видах трикотажних речей. У виконанні вони є найпростішими. Виворітні петлі – складніші за своїм виконанням (Рис. 1. 5)

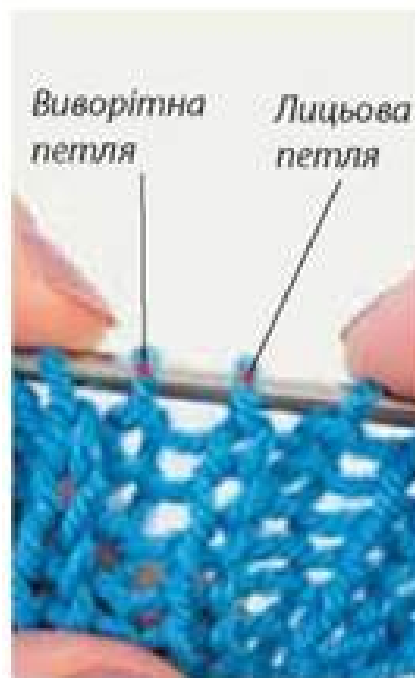

Рис. 1.5. Лицева та виворітна петлі

Якщо розглядати петлю з різних боків, то одна і та ж петля буде з однієї сторони лицевою, а з іншої – виворітною. Лицева петля за своїми

особливостями є гладкою. У виворотній петлі спостерігається наявність поперечно розташованої частини петлі попереднього ряду.

Якщо проаналізувати петлю за будовою, то перед спицею знаходиться передня її стінка, а за спицею – задня. Нитка, яка знаходиться між петлями – називається протяжкою (Рис. 1. 6).

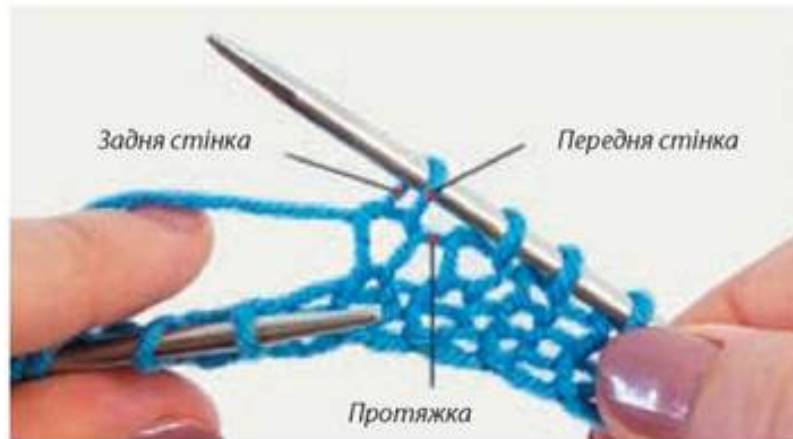

Рис. 1.6. Будова петлі

Є два способи виконання лицевих петель. Перший спосіб, коли її виконують за задню стінку, а другий спосіб – виконання за передню стінку. Залежно від цього перед спицею розміщується права або ліва стінка петлі (рис. 1.7).

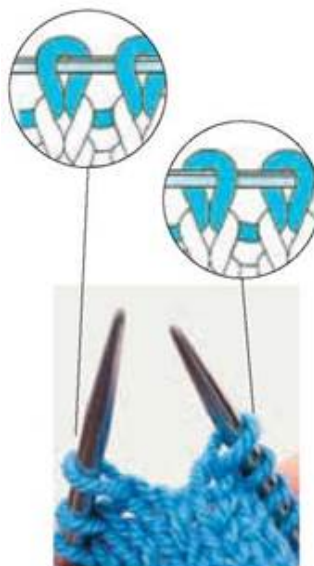

Рис. 1.7. Способи виконання лицевої петлі (за задню стінку – ліворуч, за передню – праворуч)

Розглянемо також способи в'язання лицеві петлі кількома способами. Перший спосіб, яким її в'яжуть – є класичним. Роблять дану петлю за передню стінку. Якщо немає спеціальних рекомендацій, що цю петлю слід виконати іншим способом, в'яжемо її саме так.

Для того, щоб у нас вийшла лицева петля, потрібно виконати наступні кроки. «Права спиця вводиться у петлю за передню стінку, зліва направо. Робоча нитка залишається за роботою. Рукодільниці потрібно захопити робочу нитку із вказівного пальця згори вниз і протягнути в петлю. Далі потрібно скинути петлю попереднього ряду з лівої спиці. Таким чином продовжити роботу до кінця ряду (рис. 1.8)» [24, с. 33].

Рис. 1.8. Класичний спосіб виконання лицеві петлі

Для в'язання виворітної петлі потрібно виконати наступні дії. В середину петлі, яка знаходиться на лівій спиці потрібно ввести праву спицю. Перед спицею повинна бути розміщена робоча нитка, яку слід підхопити та, зробивши коловий рух за годинниковою стрілкою, обвити нею спицю. Згодом необхідно перетягнути «робочу нитку через петлю згори вниз, притримуючи нитку великим пальцем лівої руки. Витягнути нову петлю. Петлю попереднього ряду скинути з лівої спиці. Так продовжувати до кінця ряду (рис. 1.9)» [24, с.34].

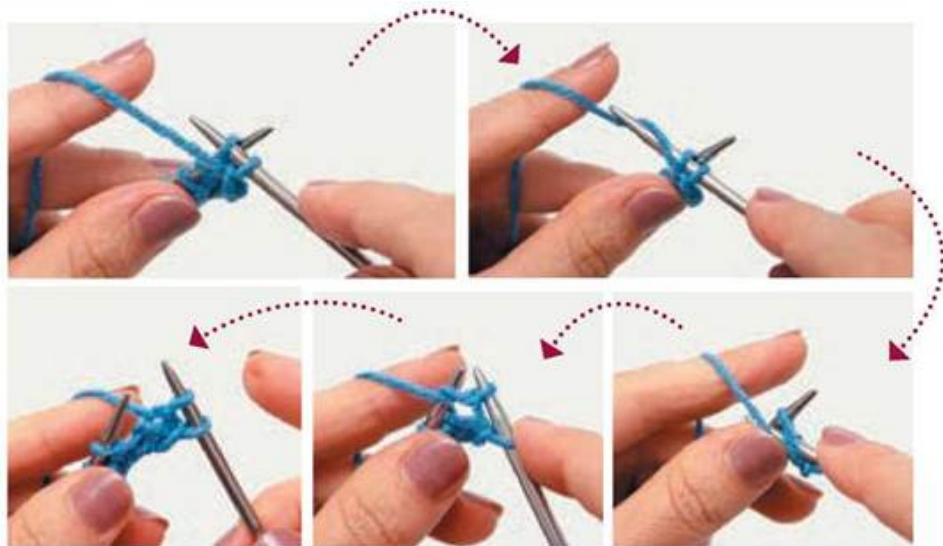

Рис.1.9. Виконання виворітної петлі

Другий спосіб в'язання лицевих петель часто називають «бабусиним». В'яжеться дана петля за задню стінку. Виконують такий вид петлі нечасто, лише коли для цього є вказівка в описі до орнаменту. Полотно, що утворюється з «бабусиного» в'язання петель виходить дуже щільним та густим. Його найчастіше використовують для в'язання панчіх та резинок. Щоб вив'язати лицеву петлю «бабусиним» способом, потрібно розташувати робочу нитку за роботою. «Спицю ввести за задню стінку наступної петлі. Підхопити робочу нитку згори вниз, протягнути її в петлю, скинути петлю попереднього ряду з лівої спиці. Продовжувати в'язати до кінця ряду рис. 1.10)»

Рис.1.10. В'язання лицевой петлі «бабусиним способом»

Виворітну петлю «бабусиним» способом в'яжуть наступним чином. Праву спицю слід ввести у петлю справа наліво, робочу нитку розташувати перед лівою спицею. Підхопити робочу нитку правою спицею. Важливо, щоб

права спиця ішла проти годинникової стрілки. Наступним кроком є протягування нової петлі в петлю на правій спиці рухом знизу вгору (рис. 1.11) [24, с.35].

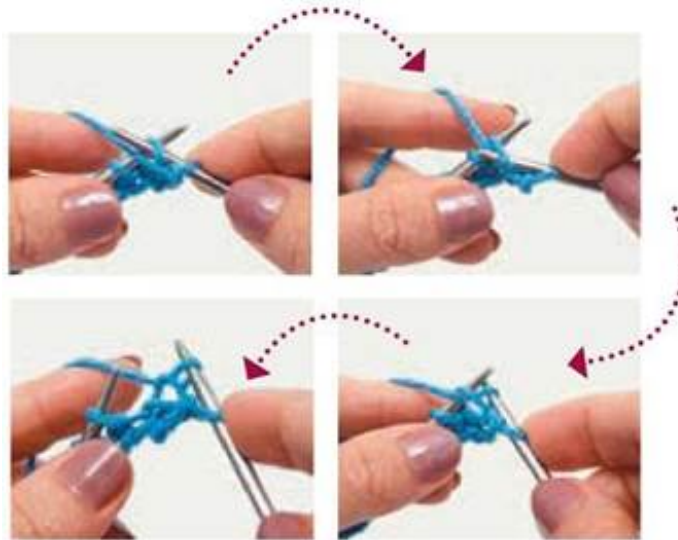

Рис. 1.11. В'язання виворітної петлі «бабусиним» способом

Одним з видів петель є схрещені петлі (рис. 1.12). Вони так називаються тому що її стінки розміщені «навхрест». Утворюються дані петлі способом поєднання лицевих та виворітних петель. Утворений матеріал за своєю структурою є набагато щільнішим. В порівнянні з іншим видом петель, полотно набагато менше розтягується. Роботу із схрещеними петлями найкраще використовувати для в'язання рукавиць, шкарпеток, а також таких речей, які в експлуатації повинні бути міцними. Є в даного виду петель і недоліки «петлі повернені під певним кутом до поверхні полотна, яке через це виходить з перекосом (особливо панчішне). Щоб схрестити класичну лицьову петлю, треба пров'язати її за задню стінку» [24, с. 36].

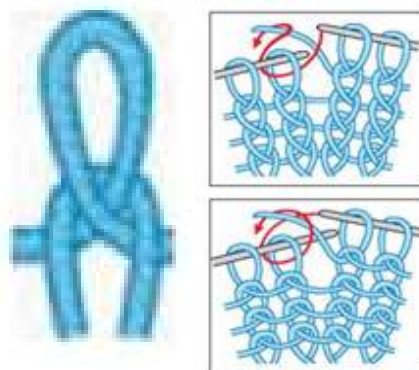

Рис. 1.12. Схрещена петля

В'язання пружкової петлі. Та петля, яка є на спиці завершальною, називається пружковою. Даний вид петлі використовують для в'язання полотна прямокутної форми. Таке в'язання називають прямим. Для того, щоб край полотна був рівним та акуратним, потрібно додати ще 2 петлі до тих петель, які вже знаходяться на спиці. Саме з них утворюється пруг, який ще називають крайкою. Пружкові петлі не використовують для утворення орнаменту, вони є неробочими. Останню петлю ряду пров'язують лицевою або виворітною петлею. Від зняття петлі залежить як буде виглядати край полотна, яке в'яжуть. На рис. 1.13 ми можемо побачити способи закінчення краю полотна. Воно може мати як рівний край, так і вузликоподібний.

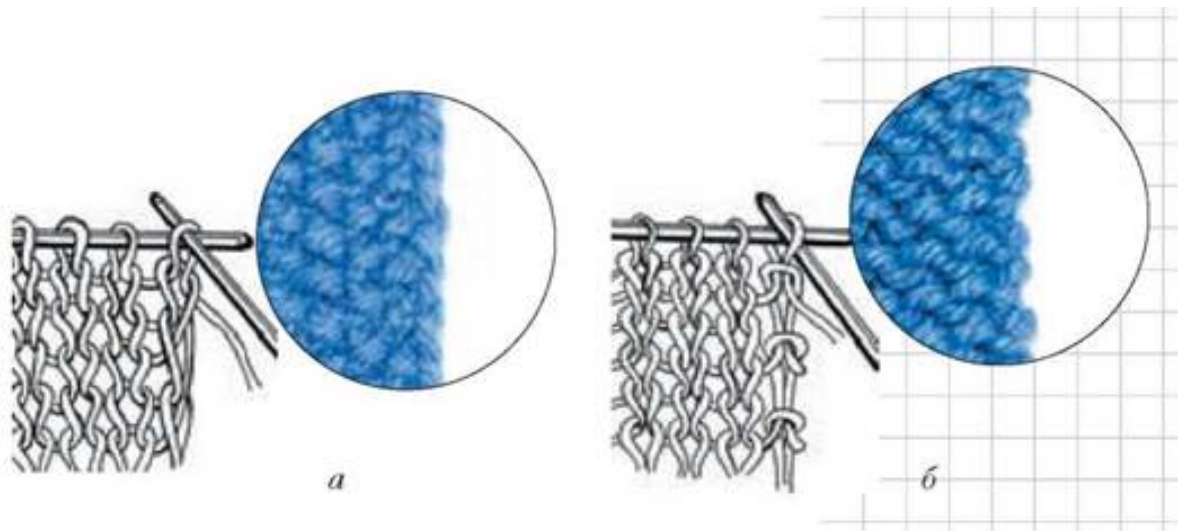

Рис. 1. 13. Край полотна: а-рівний, б-вузликоподібний

Для завершення в'язання полотна потрібно правильно закріпити петлі останнього ряду. Не потрібно спішити і знімати в'язання із спиці без закріплення. Закріплюють петлі кількома способами. Розглянемо деякі із них.

Відповідно до першого способу, потрібно пров'язати дві петлі разом. Цей спосіб є актуальним для закріплення петель в панчішному в'язанні, пров'язуючи по дві петлі разом лицевою з лицевої сторони або по дві одночасно з виворітною - з виворітного боку виробу (рис. 1. 14).

Рис.1.14. Пров'язування двох петель

Другий спосіб закріплення петель полягає у протягуванні петель. Даний спосіб використовують найчастіше. Особливо актуальним він є для закріплення рельєфних візерунків (див. мал.15).

Рис. 1.15. Протягування петель

Для того, щоб закріпити нитку, потрібно користуватися голкою із тупим кінцем. У вив'язаному ряді, остання петля повинна бути витягнута таким чином, щоб, щоб вона не розпустилась. Робочу нитку слід обрізати та залишити вільний кінець приблизно на 10-15 см, який згодом протягується в голку. Голка проваходить у петлю та затягує її. Закінчення нитки для естетичного вигляду ховається в петлі з виворітної сторони разом з «пружковими петлями на відстань 4-5 см. Нитка, яка залишилася,

обрізається. Таким чином ховається кінець нитки початкового ряду» [24](рис. 1.16).

Рис. 1.16. Закріплення кінця нитки

В залежності від складності візерунка, інколи буває так, що кількість петель потрібно збільшити або зменшити. Для того, що збільшити кількість петель використовують накид. Накид може бути двох видів: зворотнім та прямим. Особливість прямого накиду полягає в тому, що він ідентичний із класичною петлею. Його права стінка розташована перед спицею (рис. 1.17 (а)). У зворотному накиді попереду знаходиться ліва стінка (рис. 1. 17 (б)).

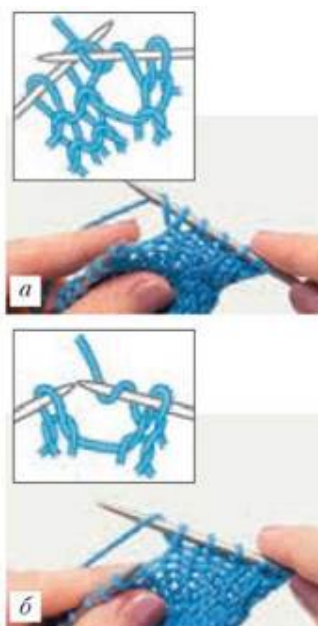

Рис. 1.17. Види накидів

Нитку можна накидати по два і три рази. Відповідно і накид буде називатися подвійним або потрійним.

Як ми вже вказували вище, інколи виникає потреба і в зменшенні кількості петель. «Кількість петель зменшується для звуження в'язаного полотна. Іншим варіантом їх зменшення є створення різних візерунків. І додавання петель, і збавляння їх кількості краще виконувати з лицьового боку виробу. Воно може бути з нахилом уліво чи вправо або вертикальним» [24]. Зменшення петель відбувається наступними способами:

- ✓ Пров'язування двох (кількох) петель разом.
- ✓ Зменшення кількості петель методом протягування.
- ✓ Зменшення двох петель з центральною лицьовою.

Отже, як ми бачимо, є різні прийоми утворення петель. Вони не є складними і є посильними навіть для початківців, головне уважно читати схеми.

Досить цікавим способом в'язання є в'язання п'ятьма спицями (рис. 1.18). Називають таке в'язання трубчастим або круговим. Під час набору петель загальна їх кількість повинна ділитися на чотири. Оскільки спочатку буде задіяно перші чотири спиці і на них буде розміщене полотно. П'ята спиця є робочою і поступово міняється з іншими в процесі в'язання. Дуже часто даний спосіб використовується для в'язання шкарпеток.

Рис. 1.18. В'язання п'ятьма спицями

Можна в'язати і за допомогою кругових спиць. Цей спосіб в'язання також називають безшовним. Кругові спиці зображено на рис. 1.19.

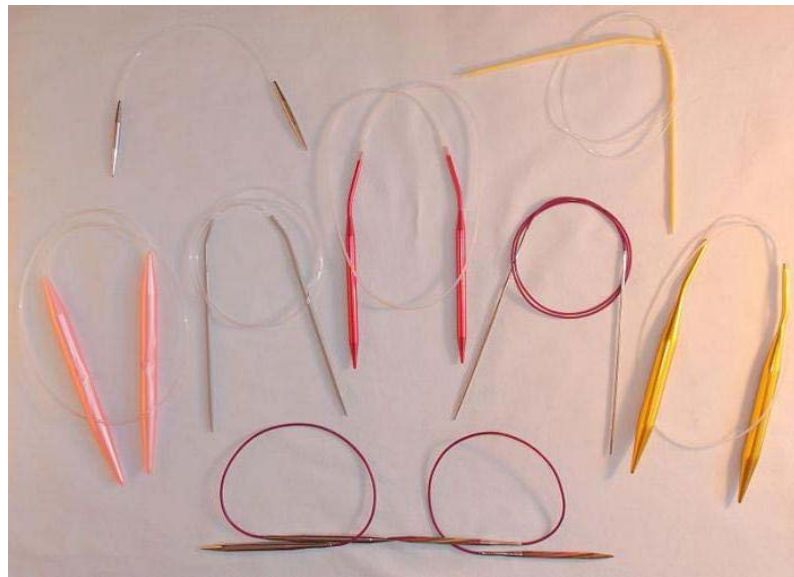

Рис. 1.19. Кругові спиці.

Для того, щоб працювати з таким видом спиць, необхідно набрати ряд петель. Якщо вив'язане полотно повинне бути круглим, робота іде наступним чином. Остання зв'язана петля першого ряду повинна стати другою петлею наступного. Дуже важливо позначити місце закінчення одного ряду і початок наступного. Усі петлі ряду повинні «дивитися» вгору [25,с.10] (рис. 1.20.).

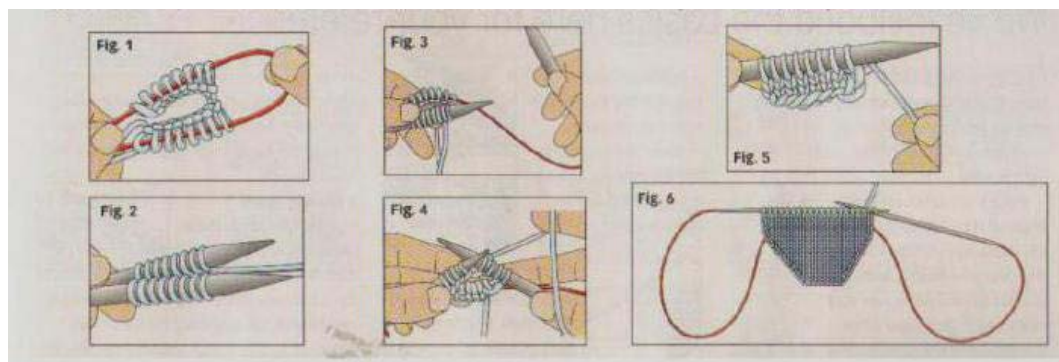

Рис. 1.20. Спосіб в'язання полотна за допомогою кругових спиць.

Крім традиційних технік в'язання, сучасні рукодільниці використовують багато нестандартних. Однією з них є в'язання в стилі печворк (рис. 1.21). Такий вид рукоділля полягає в тому, що з клаптиків тканини створювали ковбики, покривала тощо. У в'язанні схожий підхід, тільки робота виконується спицями. В'язання вданому стилі виконується двома способами. Перший спосіб полягає в тому, що в'яжеться велика

кількість квадратів або інших фігур, які згодом об'єднуються в одне полотно. Другий спосіб полягає в поступовому з'єднанні елементів вже на стадії вив'язування геометричних фігур. Як правило, така техніка передбачає створення квадрата спицями від кута.

Створення виробу з в'язаних квадратів зустрічається найчастіше. Для того, щоб створити квадрат з шириною 15 петель, потрібно набрати ряд з 31 петлі, тобто $15 \text{ петель} + 15 \text{ петель} + 1 \text{ петля}$ для кута. Для утворення другого ряду потрібно зменшити кількість петель. Замість лицевої петлі, по центру потрібно зв'язати три разом. «Щоб кромка фігури мала вузлики, слід забрати із спиці першу петлю і зробити лицевою останню. Коли три петлі будуть убавлені, потрібно обрізати і зафіксувати нитку шляхом витягування через крайню петлю» [3].

Рис. 1.21. В'язання полотна в техніці «печворк»

Наступною оригінальною технікою в'язання є «ентерлак» (рис. 1.22). Такою технікою зазвичай виконують теплий одяг – джемпера, светри, а також пледи. Для того, щоб річ мала гарний естетичний вигляд потрібно брати товсту пряжу. Готова робота матиме забарвлення в широку смугі різних відтінків. Смуги переплітатимуться між собою. Щоб засвоїти техніку,

зрозуміти послідовність всіх робочих операцій, потрібно спочатку зв'язати прямокутне полотно.

Почати роботу слід з набору петель в кількості, яка кратна числу 10, адже в техніці «ентерлак» відсутні дві кромкові. «Перший ряд виконується лицьовими петлями, але не відразу, а в міру вив'язування трикутників, які зададуть напрямок усьому візерунку» [5].

Для того, щоб зробити перший трикутник, необхідно пров'язати першу лицьову петлю, потім повернути спицю з початком полотна та пров'язати цю ж петлю виворітною. Далі потрібно повернутися до початку роботи і зробити дві лицьові петлі, повторивши аналогічну дію з виворітної сторони. Далі додаємо ще одну лицьову петлю. Після закінчення в'язання з виворітної сторони слід повернутися за четвертою лицьовою петлею. Трикутник буде закінчений тоді, коли всі петлі будуть зв'язані по черзі. Коли трикутник готовий, його залишаємо на спиці і аналогічно починаємо в'язати наступний. Закінчення ряду буде тоді, коли всі основи трикутників будуть закінчені.

Важливо в цій роботі ввести другий колір. Для цього нитку першого кольору потрібно обірвати, а продовжити роботу ниткою іншого кольору.

Для початку необхідно набрати на спицю дві нові петлі, одну з яких треба пров'язати за виворітним способом, а другу одночасно з першою з петель трикутника, яка йде малюнком.

Після цього робота перевертається, а перша петля пров'язується лицьовою, а з наступної одержати дві, витягнувши одну з них через задню стінку, а іншу – через передню. Тоді знову повернути роботу навиворіт, дві перші петлі треба пров'язати звичайним способом за схемою, а третя знову послужить основою для формування двох нових.

Формуючи другий ряд, використовуємо схему на десять петель також. Орієнтовну систему роботи в техніці «ентерлак» зображено на рисунку 1.22.

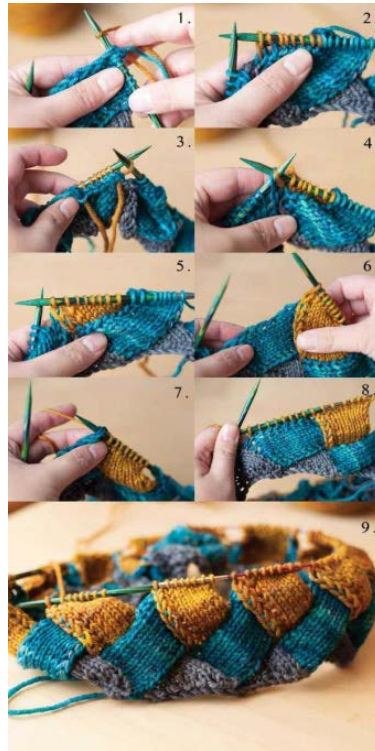

Рис. 1.22. Послідовність роботи за технікою в'язання «ентерлак»

З кожним роком рукодільниці створюють в різних техніках певні нові кроки, в результаті яких утворюються дуже оригінальні роботи.

1.3. Матеріали для виготовлення в'язаних речей

Для виготовлення в'язаних речей необхідний набір матеріалів та інструментів, який відповідає виробу. Найголовнішим фактором у в'язанні є підбір пряжі та спиць.

Пряжа може бути натуральною, синтетичною, штучною, змішаною та комбінованою.

Якщо вона виготовляється з натуральної сировини під дією хімічної обробки, то таку пряжу називають штучною. Це віскоза та штапель. Вироби з цього виду пряжі є м'якими, шовковистими, комфортними для носіння в спеку, добре пропускають повітря. Полотно з такої пряжі не електризується. Проте, має вона і свої недоліки. До виробів з штучної пряжі потрібно дбайливо ставитись. Їх рекомендується прати вручну, вони дуже легко мнуться.

Повністю хімічне походження має пряжа з синтетичних волокон. Вона недорога, за своєю структурою міцна, може бути різного забарвлення, але не пропускає повітря. До синтетичної пряжі відносять люрекс, штучний шовк, нейлон, мікрофібру, поліестер та акрил.

Пряжа змішаного складу містить кілька видів волокон. Тут поєднуються і натуральні, і штучні, і синтетичні волокна. Найбільш поширеними є змішування вовни з акрилом, віскозою та шовком. Іншою комбінацією є бавовна, льон та віскоза. Ще одним варіантом є всі різновиди пряжі з поліестером, люрексом або метанітом.

Створення комбінованої пряжі відбувається під час поєднання двох або більше ниток різного виду, складу і будови. Волокнистий вміст пряжі визначається за характером горіння волокон. Натуральні волокна, що мають рослинне походження, швидко згорають, а також виділяють запах паленого паперу. Після згорання залишається грудочка попелу, яка при дотику розсипається. Натуральні волокна тваринного походження під час горіння спалахують і скручуються, виділяючи запах паленого пір'я.

Штучні волокна горять подібно до рослинних – інтенсивно, розповсюджуючи запах паленого паперу та утворюючи сірий попіл. При спалюванні пряжа із синтетичних волокон плавиться та створює тверду грудку, при цьому виділяє різкий запах. В даному випадку також, процес горіння може відбуватися і без запаху. Характер горіння змішаної і комбінованої пряжі відповідає тим видам волокон, які входять до її складу.

Для в'язання спицями головним матеріалом виступає пряжа. За своїм складом вона може бути традиційною та фантазійною. Традиційну пряжу виготовляють вручну або машинним способом. Буває так, що вона часто буває скрученою, що надає їй міцності та гладкості. Вив'язані такою пряжею петлі добре помітні на полотні.

До фантазійної пряжі належить комбінована пряжа таких видів як: стрічкова та меланжева, букле, штучне хутро, люрекс, травичка, пряжа з металізованими нитками, намистинками, блискітками та стразами. Крім

пряжі, матеріалом для в'язання можуть бути тасьма, смужки шкіри, замші, вузькі стрічки і шнури.

Для того, щоб вибрати якісну пряжу, потрібно добре вивчити умовні позначення, які знаходяться на етикетці мотка. Звернути увагу слід на відсоток вмісту складових, які характеризують волокна, масу пряжі у грамах, її довжину в метрах. Також необхідно ознайомитися з порадами щодо вибору оптимального номеру спиць, щільності в'язання та експлуатації готового виробу.

Пряжу для роботи також можна використовувати і не нову. Отримати її можна з речей, які були у вжитку, але ними вже ніхто не користується. Звичайно, якщо такі речі гарної якості.

Відповідно до виду пряжі, її щільності та товщини, потрібно підібрати спиці, з допомогою яких виконуватиметься робота. Від них і залежить якість готового виробу. Спиці також мають свою класифікацію:

1. За матеріалом спиці поділяють на:

- алюмінієві,
- пластмасові,
- сталеві,
- дерев'яні,
- бамбукові,
- кістяні [20].

В залежності від виду пряжі, а також від виду виробу, який в'яжеться, потрібно вибирати спиці. Наприклад, якщо пряжа тонка, то з нею краще працювати тонкими сталевими спицями. Якщо ж пряжа більш масивна – то найкраще підібрати бамбукові або дерев'яні спиці.

2. За номерами спиці поділяються від №1 до №10. Інтервал між ними є у півномера.

Номер спиці підбирається відповідно до її товщини – діаметра. Вимірюється такий діаметр в міліметрах. За розміром спиця повинна бути в кілька разів товстішою від пряжі.

Якщо рукодільниця бажає отримати тонке, щільне полотно, то рекомендується використовувати пряжу нижчого номера. Якщо ж виріб повинен бути повітряним, пухким і в'яжеться з масивної пряжі, вибираються спиці з більшим номером.

Спиці поділяють на:

- прямі,
- кругові,
- панчішні,
- допоміжні [20].

Прямі спиці (рис. 1.23) мають один робочий кінець і кільце або кульку з іншого боку. Їх використовують для прямого в'язання. Такі спиці мають різну довжину, яку вибирають залежно від виробу. Їх довжина може бути від 20 до 40 см.

Рис. 1.23. Прямі спиці

Вище ми вже згадували про кругові спиці. У них є два робочих кінці, які поєднуються тросиком або пластиковою гнучкою трубкою. Довжина таких спиць 30 см, 40 см, 50 см, 60 см 80 см та 100 см.

Панчішні спиці – це набір з 5-ти спиць, кожна з яких має дві робочих сторони, довжина яких від 18 до 25 см. Вони використовуються для

трубчастого (кругового) в'язання виробів у одному напрямку (шкарпеток, рукавичок, шапочок тощо) (рис. 1.24).

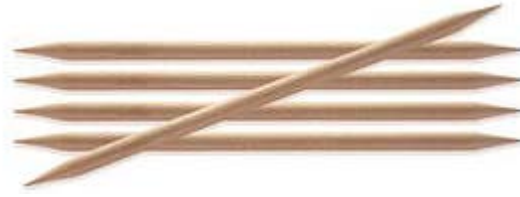

Рис. 1.24. Панчішні спиці

Допоміжні спиці використовуються для утримання знятих петель під час в'язання. Вони можуть бути прямими і фігурними (для виконання візерунка «коси») (рис. 1.25).

Рис. 1.25. Допоміжні фігурні спиці

Спиці, які вибираються для роботи з пряжею повинні бути добре відполірованими та гладкими, не мати зарубок, щоб пряжа не затягнулася. Інакше готовий виріб матиме неакуратний вигляд. Також слід обережно працювати із алюмінієвими спицями, особливо із світлою пряжею, щоб не забруднити її. Кінчик спиць теж повинен бути оптимальної гостроти, оскільки, коли він занадто гострий, то може роз'єднати нитку, а надто тупий – розтягнути петлі.

Крім спиць та пряжі потрібно мати сантиметрову стрічку, ножиці, утримувачі для петель, маркер для позначення рядів, гобеленові голки, шпильки, захисні ковпачки тощо. Можна також скористатися спеціальними пристроями для намотування пряжі у клубки.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ МИСЦЕЦТВУ ВИГОТОВЛЕННЯ В'ЯЗАНИХ ВИРОБІВ

2.1. Методика реалізації проєктної діяльності на уроках технологій

Використання проєктної технології на уроках в сучасній школі є досить поширеним явищем.

«Проектна технологія – практичне спрямування особистісно-орієнтованого трудового навчання в процесі конкретної навчально-трудої діяльності учня, на основі його вільного вибору та з урахуванням його особистих інтересів» [7].

Проектна технологія покликана мотивувати учня на просто засвоїти теоретичні знання, а зрозуміти, для чого вони йому потрібні й вміти використати їх на практиці в залежності від життєвої ситуації.

«Проект – це спеціально організований вчителем і самостійно виконаний учнями комплекс дій, що завершується результатом, створенням творчого продукту» [8].

Такий результат здобути не просто. В даному випадку завданням вчителя є навчити здобувачів освіти самостійному критичному мисленню, використовуючи знання з різних дисциплін, а також вміти передбачити ситуацію, різні її варіанти розв'язання. Учень повинен зрозуміти поняття «причина» та «наслідок» та вміти їх пов'язувати.

Щодо використання проєктної технології на уроках трудового навчання, то вона передбачає виготовлення певного об'єкта, під час реалізації якого учень повинен працювати фізично та інтелектуально, вміти перетворити свої знання та вміння в результат. Проектування матиме успішний результат, якщо взаємодія і діяльність вчителя та учнів буде правильно спланована, організована та послідовна. Саме тому дуже важливо дотримуватися етапів виконання проєктів. До них відносяться:

«організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний, заключний» [7].

Метод проектів позитивно впливає на розвиток у здобувачів освіти творчих здібностей, креативних ідей та логічного мислення. Реалізація методу проектів ставить за мету об'єднання технології створення проблемних ситуацій із технологією «супроводу самостійної діяльності учня» [8]. Саме за допомогою даного методу інтегруються знання з різних навчальних дисциплін, а також враховуються індивідуальні особливості дітей.

Впровадження проектної діяльності забезпечує створення умов, у яких учні мають можливість розвиватися та самоудосконалюватися, набувати життєвого досвіду та компетенцій.

Саме через метод проектів відбувається отримання знань, їх узагальнення та систематизація. На думку О. Коберника «проектування – це вид діяльності, що синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворюючої, професійно-трудової, комунікативної, навчальної, теоретичної практичної діяльності» [8].

Проектна технологія заохочує учнів до пошуку певних навчальних проблем. Саме через їх розв'язання вони здобувають певні теоретичні знання, а через саму проектну діяльність – практично їх застосовують.

Проектна технологія на уроках технологій повинна відповідати низці критеріїв. Основними з них є «системність, керованість, ефективність, відтворюваність» [2, с.71].

Проектна технологія повинна супроводжуватися зворотним зв'язком, можливістю коригувати роботу, яка виконуватиметься. Саме тому під час її реалізації, дуже важливо спланувати та передбачити як навчальні так і практичні результати [22, с. 4].

Проектна діяльність на уроках технологій закладається в тому, що учні повинні працювати самостійно, проте, не можна виключати і інші види роботи. Наприклад, парну або групову. Який вид роботи не

використовувався б, поставлена проблема повинна бути розв'язана, а результат презентований. Розв'язання поставленої проблеми забезпечується використанням різних методів та засобів навчання, інтеграцією знань, умінням застосовувати знання з різних дисциплін тощо.

Кожен з учасників проєктної діяльності є активним, виконує свою певну функцію, реалізує свої можливості, проявляє здібності та вміння. Робота над проєктом на уроках технологій є перспективною, адже діти спілкуються, обмінюються думками, мають змогу допомагати один одному, розвивають також і свої соціальні навички [26, с. 3].

Не можемо залишити поза увагою і місце вчителя в проєктній діяльності. Організовуючи навчальний проєкт на уроці технологій, вчителю необхідно скерувати учнів для пошуку інформаційних джерел, які знадобляться їм в процесі роботи над проєктом. Також вчитель і сам виступає таким джерелом, оскільки консультує дітей, дає інструктажі, вказівки та оголошує алгоритм роботи. Протягом діяльності учнів, коригує її при необхідності. Підтримує учнів, забезпечує активний рух у роботі над проєктом. Для вчителя є важливим те, щоб він допоміг учневі, вказав на те, що потрібно виправити, проте, не виконував роботу замість нього.

Вчителю обов'язково потрібно знати ряд вимог до організації та виконання роботи над проєктом. Насамперед має бути поставлене творче завдання (проблема). Її умова повинна бути такою, що вимагає дослідницького пошуку її розв'язання. Важливо, щоб була практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів. Учні повинні бути залучені до певного виду роботи: самостійної (індивідуальної, парної або групової). Змістова частина проєкту повинна бути структурована. Під час діяльності повинні бути використані дослідницькі методи навчання.

Під час роботи над проєктом, О. Коберник рекомендує дотримуватися алгоритму роботи. Виріб учні повинні проектувати самостійно, при цьому визначатися, обирати, дискутувати, відстоювати власну думку, обчислювати, вносити корективи.

Також при виготовленні виробу викладач має досягати запланованих очікуваних результатів, а вони пов'язані не лише з технологіями виготовлення.

Виконуючи роботу над проєктом на уроках технології на кожному етапі учнями здійснюється відповідна система послідовних дій у виконанні проєкту, а вчитель при цьому стає «організатором навчально-трудової діяльності» [1, с. 6].

Здобувачі освіти мають усвідомити, що, працюючи над проєктом, а саме виготовляючи виріб, можна використовувати різні шляхи виконання. Саме тому вчитель повинен наголосити учням, що важливо кілька разів намалювати технологічний рисунок або ескіз майбутнього виробу, переглянути його і проаналізувати. Якщо такий варіант є найбільш технологічним, економічним, відповідає вимогам дизайну, є актуальним для використання у побуті, тоді можна приступати до його виготовлення.

«Для творчого завдання діти залучаються поступово» [19, с.18].

Учні повинні шукати варіанти вирішення, розробити план виконання поставленого завдання. Під час використання проєктної технології на уроках трудового навчання, здійснюється особистісно-орієнтований підхід. Завдання вчителя полягає в тому, щоб допомогти учням засвоїти інформацію, виразити своє ставлення до світу, подій.

«Під час проєктно-технологічної діяльності важливо, щоб учні зрозуміли, що на всіх її етапах має бути не стандартне відтворення – дотримання кожного пункту, а оволодіння ними алгоритмом організації, формування в них елементів технологічної культури, розвиток здатності до генерації ідей, їхнього аналізу, самостійного ухвалення рішення, формулювання власної думки, позиції, взаємодії і діалогу в процесі розв'язування спільних задач, розробці і виготовленні проєктів» [12, с. 66].

Будь-який вчитель може самостійно вирішити яку кількість етапів для виконання проєктів буде використовувати, незважаючи на те, що їх традиційно виділяють чотири.

На думку Дідуха В.О., найефективніше здійснювати поділ проєктної діяльності учнів на три етапи: «організаційно-підготовчий, технологічний, заключний» [4, с. 19]. Охарактеризуємо кожен з етапів проєктування.

I. Організаційно-підготовчий етап. На цьому етапі учасники вибирають тему проєкту, список яких пропонує вчитель. Також, як варіант, учні можуть запропонувати власну тему та задум. Після вибору теми вони пояснюють, чому вибрали саме її, тобто відбувається повне обґрунтування актуальності. Коли учень обґрунтував, як використовуватиме готовий виріб, його доцільність, економічні особливості тощо, він повинен розробити критерії свого майбутнього виробу.

Учень повинен розуміти, які знання та вміння знадобляться йому під час роботи. Для цього відбувається пошук інформаційних джерел: літератури та електронних ресурсів. Можна запозичити інформацію від дорослих, які вже мають досвід виконання такого виробу.

Учні намагаються підібрати актуальні вироби-аналоги, проводять їх аналіз та порівняння. Щодо конструкції виробу, то школярам надається можливість вибрати зручні для них варіанти. Діти створюють ескізи своєї найкращої конструкції, яка відповідає сучасним вимогам та дизайну, визначають найдоцільнішу технологію виготовлення розробленої конструкції, планують технологію виготовлення виробу, обдумують, як будуть обробляти деталі та з'єднувати їх, складають технологічну послідовність виконання виробу; здійснюють добір матеріалів та інструментарію; організовують своє робоче місце, виконують екологічні, економічні та міні-маркетингові дослідження, у яких визначають доцільність виготовлення виробу.

II. Технологічний етап.

На даному етапі виконання проєкту, учасники проєктування працюють над технологічними операціями: власне, працюють над самим виробом, корегують свою діяльність, ліквідовують недоліки, здійснюють

самоконтроль і самооцінку своєї діяльності. Оцінюють якість виробу, який створюють. Дотримання технологічної, трудової дисципліни, культури праці.

III. Заключний етап.

На даному етапі проектування, відбувається корекція готового виробу (якщо потрібно). Тоді іде порівняння готового виробу із зразком.

Вчитель аналізує зміст технології виготовлення виробу (за необхідності); проводить остаточний контроль; а також проводиться випробування, а точніше, перше використання готового виробу проєкту. Вкінці проводиться оформлення портфоліо проєкту (проєктної папки).

Зробивши аналіз проєкту, учні проводять підготовка до його захисту. Обов'язково проводиться підбиття підсумків роботи над проєктом, де учні з вчителем з'ясовують чи досягли поставленої мети, скільки на роботу витрачено часу, зусиль, матеріалів тощо, який результат праці, його практичне значення.

Захист проєкту. Відбувається в зручній для учнів формі. Наприклад, може бути захист проєкту з використанням електронної презентації, можлива демонстрація моделей, виставка робіт учнів; учнівські ярмарки тощо. Одним із кінцевих етапів роботи над проєктом є оцінювання результатів проєктування. Проєкт захищається в групі, потім доопрацьовується й захищається остаточно.

Під час захисту проєктів здобувачі освіти з допомогою вчителя або самостійно намагаються переконати своїх однокласників у перевагах своєї роботи, демонструють свою компетентність у спеціальних питаннях, які стосуються проєкту, старанність, добросовісність, аргументацію запропонованого рішення, рівень творчості, оригінального підходу, а також інформаційну компетентність.

Реалізація методу творчих проєктів допомагає учням усвідомити роль знань і практичних умінь в житті та навчанні. Знання – вже не мета, метою стає практичне виконання набутого досвіду у житті.

2.2. Методика формування знань та вмінь учнів під час вивчення технології виготовлення в'язаних виробів

Навчальною програмою з технологій передбачено комплекс теоретичних знань та практичних навичок, які учні повинні засвоїти під час вивчення певного тематичного модуля. Здобувачі освіти, під час вивчення технології виготовлення в'язаних виробів, повинні не просто знати особливості конструювання різноманітних виробів, які відносяться до декоративно-ужиткового мистецтва, а ще й засвоїти історію таких технік.

Оскільки кожен із видів декоративно-ужиткового мистецтва має свої певні символи, то учні мають орієнтуватися у їх значенні. Для виготовлення виробів дуже важливим є підбір гами кольорів, який має свої традиції. Саме з ними учні також ознайомлюються. Вивчаючи досвід багатьох народних майстрів, діти вчать його переймати. Під час виготовлення виробу, учень повинен чітко знати та називати його структурні елементи, знати, які інструменти та матеріали доцільно підібрати для виготовлення виробу відповідно до технології. Кожен з видів виробів, які виготовляються, має свою певну термінологію. Здобувач освіти має знати значення таких термінів [14].

Не менш важливим є дотримання послідовності виготовлення виробу та дотримання правил безпечної роботи та поведінки під час виконання технологічних операцій.

Для вивчення технології виготовлення виробів в'язаних спицями в навчальному плані відводиться 20 годин. Поділяються вони на три блоки, кожен з яких має свою тему та певну кількість уроків для її засвоєння. Для вивчення теми «Основи технології виготовлення виробів, в'язаних спицями» відводиться 8 годин, для «Проектування та виготовлення виробів, в'язаних спицями» потрібно 11 годин. І одна година відводиться для «Презентації виробів, в'язаних спицями».

Отже, зараз спробуємо проаналізувати, що повинен знати та вміти учень під час вивчення теми. На 1-2 уроках учні знайомляться із в'язанням як видом декоративно-ужиткового мистецтва, інструментами та матеріалами для роботи, видами пряжі тощо.

Учні повинні розпізнавати вироби, в'язані спицями, добирає спиці та пряжу, правильно організовувати власне робоче місце, дотримуватися правил безпечної поведінки, санітарно-гігієнічних вимог, а також робити перші елементарні види петель.

На третьому та четвертому уроках відбувається ознайомлення з прийомами роботи спицями, учні також вчать читати схеми, на яких позначені види петель тощо.

П'ятий та шостий уроки вчать дітей особливостям в'язання певних візерунків та їх позначенню на схемах. Після організації робочого місця, відбувається виготовлення простого виробу, а саме частини полотна з візерунком.

На сьомому-восьмому уроках діти продовжують засвоювати способи роботи із спицями та використовують їх на практиці. Вчать розраховувати кількість петель і рядів для в'язання, а також, якщо є така необхідність, роблять заміри.

Починаючи із дев'ятого-десятого уроків, діти приступають до самого процесу проєктування та конструювання. Вони детально охарактеризовують поняття «мода», розрізняють різні стилі. Розробляють ескізні малюнки виробу (з використанням методів проєктування (фокальних об'єктів), аналізують вироби-аналоги.

Наступними двома уроками передбачається створення плану роботи, створення частинки виробу та оформлення порт фоліо. При необхідності збільшується або зменшується розмір полотна.

З 13 по 16 урок, учні продовжують засвоювати технологію в'язання і виготовляють виріб. На 17-18 уроці мова йде про оздоблення виробу. На

наступному уроці звертається увага на правильне зберігання виробу, щоб зберігся його естетичний вигляд.

На заключному уроці учень здійснює захист свого проекту, презентує в'язаний виріб, а також здійснює самооцінку результатів власної діяльності.

Під час кожного з етапів проектування виробу, вчитель використовує різноманітні методи навчання. Крім методу проектів на уроці мають місце і традиційні методи навчання. Важливу роль з яких відіграють словесні. За допомогою бесіди вчитель налаштовує дітей на тематику матеріалу, над яким вони будуть працювати, а пояснення використовує для надання вказівок щодо організації правильної послідовності роботи. За допомогою пояснення вчитель також розшифровує значення невідомих для учнів термінів.

Під час вивчення технології виготовлення в'язаних виробів доцільно демонструвати дітям готові вироби, а також показувати збільшені схеми утворення петель, рядів тощо. Отже, як ми бачимо використання технічних засобів навчання на уроці також повинне бути.

2.3. Прийоми та способи виконання операцій над виготовленням в'язаних шкарпеток

Проектований виріб, який ми спробуємо виготовити – шкарпетки, в'язані двома спицями.

Призначення даного виробу полягає для забезпечення тепла ніч у холодну пору року, а також для зручності носіння зимового взуття. Виріб, який ми виготовляємо, повинен бути приємний на дотик. Шкарпетки, які ми проєктуємо, повинні бути простими у виконанні та оригінальними на вигляд.

Перед початком роботи готуємо необхідні інструменти та матеріали. Ми вибрали дві металеві спиці із глянцевою покриттям. Для оригінальності виробу використали тонкі шерстяні нитки жовтого та світло-зеленого кольору.

Особливу увагу потрібно приділити розподілу петель на спицях, дотримуватися послідовності вив'язування. Нитки повинні бути міцними і надійними, товщину ниток підбираємо за номером.

Якісні шкарпетки, якими користуються люди, повинні, бути добре пропускати повітря, бути легкими за вагою, бути приємними на дотик, створювати комфортний мікроклімат (відповідати погоді, сезону); бути екологічно нешкідливими; забезпечувати свободу рухів, легко пратися.

Перед тим як почати роботу, ми проаналізували декілька виробів-аналогів. Зразки подаємо на рис. 2.1, 2.2, 2.3.

Рис. 2.1. Дитячі шкарпетки, в'язані спицями.

Рис. 2.2. Жіночі шкарпетки із манжетом з візерунком «коса»

Рис. 2.3. Спіральні дитячі шкарпетки

Для виготовлення в'язаних шкарпеток на потрібно:

- 70-100 г шерстяних ниток невеликої товщини;
- спиці для в'язання 2 шт;
- ножиці з гострими кінцями;
- схема для в'язання.

РОЗРАХУНОК ВИТРАТ МАТЕРІАЛІВ

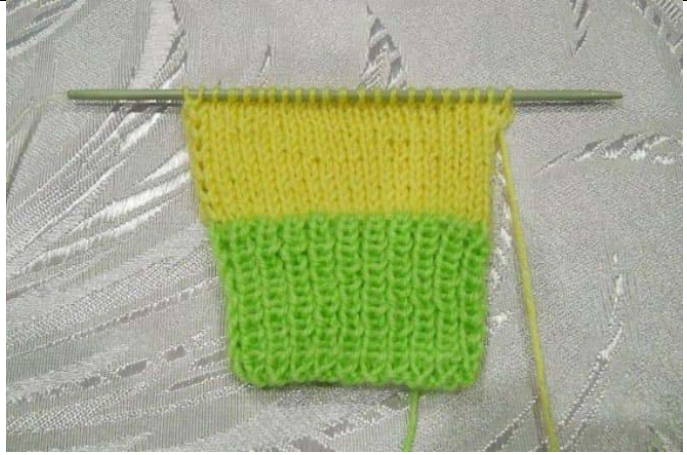
Назва матеріалу	Вартість одиниці вимірювання	Витрати	Вартість витрат
1. Нитка вовняна світло-зелена	30.00 грн за 100 г	50 г	15 грн
2. Нитка вовняна жовта	30.00 грн за 100 г	100 г	30 грн
Всього:			45 грн

Інструментарій уже наявний, в експлуатації близько одного року, тому кошти витратити не прийшлося.

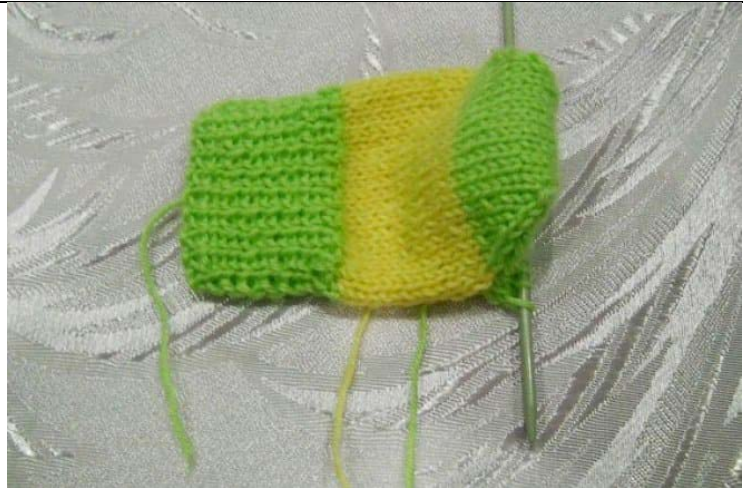
Інструкційна карта для виготовлення виробу

До початку в'язання зняли мірку з ноги людини, для якої призначений виріб, з допомогою мірної метрової стрічки, щоб знати, скільки петель набирати у ряді.

Набираємо на спицю половину петель. Наступні етапи роботи описано у таблиці 2.1.

Опис операцій під час в'язання	Фото операції
Спочатку в'яжемо резинкою перші 14 рядів петель. Використовуємо нитки світло-зеленого кольору.	
Продовжуємо в'язати ще 14 рядів петель лицьовою гладдю. Для естетичного вигляду готового виробу змінюємо колір ниток на жовтий.	
Скидаємо по одній петлі з кожної сторони полотна, і далі в'яжемо кожен рядок. Петлі потрібно скидати до того моменту, поки не залишиться половина петель	

Додаємо по одній петлі з кожної сторони в'язаного полотна. Так робимо до тих пір, поки на спиці не стане така ж кількість петель, яка була на початку роботи.
Та частинка, яку ми вив'язали, є п'ятою.

Для того, щоб вийшла підошва шкарпетки, в'яжемо 28 рядів прямим полотном.

Наступним кроком є в'язання носка. Його в'яжемо таким самим способом як п'яту.

Продовжуємо в'язати прямим полотном двадцять вісім рядів петель, орієнтовно до п'ятки. Під час в'язання обов'язково слід пров'язувати крайні петлі полотна, яке утворило підшову шкарпетки.	
Після цього продовжуємо в'язати 14 рядів петель лицьовою гладдю. Далі потрібно зробити манжет. Його задню частину робимо аналогічно як робили підшову. Передню частину манжета робимо так як робили спочатку, в'язучи 14 рядів петель резинкою.	
На завершальному етапі роботи, потрібно закрити петлі та затягнути нитку. Все зайве потрібно відрізати.	

2.4. Розробка методики проведення уроку під час вивчення технології в'язання

Тема уроку. В'язання спицями як вид декоративно – ужиткового мистецтва. Інструменти та матеріали для в'язання спицями. Добір спиць і пряжі. Набір петель.

Мета. Ознайомити учнів з в'язанням як одним із видів декоративно-ужиткового мистецтва; розширити кругозір про інструментарій та матеріали необхідні для в'язання спицями; вчити набирати петлі; формувати вміння безпечно працювати під час вивчення теми; розвивати творчі здібності здобувачів освіти; виховувати старанність у роботі та інтерес до в'язання.

Матеріали, обладнання, наочність: спиці, пряжа, екран, проектор, ноутбук.

Тип уроку: комбінований.

ХІД УРОКУ

I. Організація учнів до уроку

1. Вступне слово вчителя

Доброго дня, діти! Сьогодні хочу почати наш урок із слухання прекрасної мелодії, яка налаштує вас на роботу.

(Слухання інструментальної мелодії)

II. Актуалізація опорних знань учнів

— Як ви вже знаєте, ми з вами опрацьовуємо теми, які торкаються декоративно-ужиткового мистецтва. Прокоментуйте зміст поняття «декоративно-ужиткове мистецтво».

— Про який вид декоративно-ужиткового мистецтва ви дізнались на попередніх уроках техноогій?

Вправа «Мозковий штурм»

— Назвіть знайомий вам інструмент для в'язання. (Гачок)

- З яких елементів він складається? (Ручка, стержень, головка з борідкою)
- Як називається загострений кінець гачка? (Борідка)
- Як зрозуміти, що таке номер гачка? (Це його головка, виміряна в мм)
- Якою повинна бути нитка для роботи із гачком? (У 1,5 р. товстішою від товщини гачка в місці заглиблення біля борідки гачка)
- Назвіть вироби, які можливо виконати з допомогою гачка?

III. Повідомлення теми, мети та завдань уроку

1. Мотивація навчальної діяльності учнів

Здавна людина створює руками красиві та оригінальні речі. Ці речі прикрашають її житло, або допомагають створити яскравий чи елегантний образ одягу. Нерідко продаж створених власними руками речей, приносить хороший матеріальний прибуток. В'язання речей руками допомагає людині стати справжнім майстром та дизайнером у виготовленні різних речей.

2. Оголошення теми уроку

- Сьогодні, діти, ми ознайомимося із ще одним видом декоративно-ужиткового мистецтва.

Тема уроку: «В'язання спицями як вид декоративно – ужиткового мистецтва».

Під час вивчення цієї теми ви повинні знати, який інструментарій використовувати для в'язання, які види пряжі підібрати, а також, які допоміжні пристосування використовувати, а також вміти вибрати правильний номер спиць для роботи та нитки для в'язання та навчитися в'язати різними способами та прийомами.

IV. Вивчення нового матеріалу

1. Історія в'язання спицями.

В'язання являється одним з найпопулярніших видів рукоділля. Воно існує більше трьох тисяч років. Появу перших в'язаних речей датують III–IV

ст. н.е. знайдені речі були на території Єгипту, Перу та Аргентини. Вязані речі спочатку носили багаті люди. Їх в'язанням спочатку займалися чоловіки. Згодом справу перейняли і жінки. Пряжу для в'язання виготовляли з конопель, льону та вовни. На території України, коли з'явилося в'язання, воно не було основним ремеслом, проте, у окремих осередках все ж таки непогано розвивалося. Ним займалися переважно люди, які виготовляли шапки та рукавички. Воно було допоміжним засобом заробітку.

— Скажіть, будь ласка, які на вашу думку, вироби можна в'язати спицями?

2. Розповідь про інструментарій для в'язання спицями

- Вивчаючи сьогоденню тему, нам потрібно з'ясувати, які ж інструменти потрібні для ручного в'язання. Головним інструментом у в'язанні будуть спиці. Їх кількість, яку потрібно використати для роботи, залежить від виду виробу який виготовляється. Можна брати для роботи 2, 4 і навіть 5 спиць.

Спиці бувають різних видів. Найкраще користуватися такими спицями, які мають гладку поверхню без зарубин. Вибір спиць на сучасному ринку є дуже широкий. Спиці можуть бути металеві, дерев'яні, пластмасові за видом матеріалу, з якого виготовляються.

Класифікують спиці і за розміром: закриті, відкриті та кільцеві. Можна під час роботи користуватися і допоміжними спицями. Вони призначені для того, щоб знімати петлі, якщо цього вимагає робота.

Ще однією важливою складовою при роботі спицями є наявність якісної пряжі. Пряжа може бути натуральною, синтетичною, штучною та комбінованою.

Під час в'язання не достатньо тільки використовувати спиці та пряжу. Робота повинна підкріплюватися наявністю, ножниць, п'ялець, голок,

шпильок, сантиметрової стрічки та, якщо є така потреба, схемою для в'язання.

3. Робота в групах.

Діти, зараз вам потрібно попрацювати в групах. Кожна група матиме роль трикотажної фабрики, робота якої полягає у виготовленні в'язаних спицями речей. Завданням для кожної з груп є пошук інформації за певними напрямками.

Завдання для груп:

I група – Підбір пряжі для в'язання.

II група – Підбір спиць для в'язання.

III група – Правила техніки безпеки під час роботи із спицями.

4. Представлення результатів роботи групами

Учні представляють інформацію, яку знайшли.

V. Фізкультхвилинка.

VI. Практична робота.

1. Підбір спиць та пряжі для в'язання

2. Інструктаж та вказівки вчителя щодо в'язання

— Складіть нитку удвоє і скрутіть її не надто щільно.

— Прикладіть нитку до спиці і порівняйте їх діаметри. Якщо вони однакові, спиці і пряжа підібрані правильно.

— Почніть набирати петлі за схемою, склавши дві спиці разом.

3. Набір петель на спиці учнями.

VII. Закріплення вивченого матеріалу.

Гра «Так чи ні»

Діти продовжують працювати у групах. У кожній групі є набір карток із відповіддю «Так» та «Ні». Вчитель ставить запитання за вивченою темою.

Учні радяться у групі, а відповідь демонструють карткою. Якщо у групах відповіді протилежні, групи проводять дебати, доводячи свою думку.

- 1.Номер спиці – це довжина спиці в см (Ні)
- 2.Спиці повинні бути товщі за пряжу удвічі (Так)
3. Найкраще користуватися металевими спицями.(Так)
4. Після закінчення роботи, спиці необхідно покласти у коробку. (Ні)
5. Під час роботи, в'язане полотно потрібно розмістити на відстані від очей на 20 см.(Ні)

VIII. Рефлексія.

Гра «Чарівний клубочок».

Вчитель технологій повинен підготувати для гри клубок яскравої пряжі. Учні передають клубок один одному, діляться враженнями від уроку.

VIII. Підсумок уроку.

- Що нового ви дізналися на уроці?

IX. Домашнє завдання.

Навчіться набирати петлі для в'язання на спиці.

2.5. Аналіз навчально-матеріальної бази

Для виконання навчального проекту при вивченні технології виготовлення в'язаних виробів учням необхідно працювати у навчальних майстернях. Для цього там наявні індивідуальні робочі місця та робоче місце вчителя. Досить доречно, щоб індивідуальні учнівські столи були мобільними і легко їх можна було переставити для групової роботи. Розміщені столи повинні бути згідно з правилами ергономіки. Кількість робочих місць має відповідати кількості учнів найбільшого класу у школі. Якщо ж класи надто наповнені, їх поділяють на підгрупи. Робочий куточок вчителя не обмежується одним столом та стільцем, які розміщені на невеликому підвищенні. На робочому місці вчителя також повинні бути розміщені:

- Класна дошка для письма;
- Проектор та екран для демонстрацій;
- Мультимедійна дошка;
- Технологічне обладнання для демонстрації прийомів роботи;
- Пульти для автоматичного знеструмлення робочих учнівських місць;
- Невелика шафа-секція для зберігання інструментарію, навчальних посібників.

Щодо робочих учнівських місць, то до них повинен бути підведений електричний струм напругою не більше 42 В [23, с. 10].

До майстерні ставиться ряд вимог, яким вона повинна відповідати за вимогами «Положення про організацію охорони праці та порядок розслідування нещасних випадків у навчально-виховних закладах» та «Правил з техніки безпеки і виробничої санітарії для шкільних і навчально-виробничих майстерень, а також для навчальних комбінатів, цехів (прольотів, дільниць) і підприємств, у яких проводиться трудова підготовка учнів», затверджених Міністерством освіти і науки України.

Оскільки майстерня повинна відповідати санітарно-гігієнічним вимогам, то у ній розміщується умивальник з милом, а також із кріпленням з одноразовими паперовими рушниками або електрорушником. Також в майстерні повинні бути обладнані ємностями для сміття та відходів від робочих матеріалів.

Кожна майстерня повинна відповідати вимогам пожежної безпеки. Саме тому на стіні повинна бути розміщена пам'ятка із правилами безпечної поведінки під час виникнення пожежі з номером телефону 101 та план евакуації учнів із навчального закладу. Навчальні майстерні повинні повністю забезпечуватися засобами пожежогасіння, пінними та вуглекислотними вогнегасниками, ношами та універсальними аптечками першої допомоги [17].

Про правила безпечної поведінки у майстернях повинні розказувати плакати, стенди та таблиці.

У майстерні повинно бути відведене місце для виставки дитячих робіт. Доцільно також вчителю мати невелику пінопластову дошку, на якій булавками будуть прикріплені кулька готових в'язаних виробів-аналогів до того виробу, який вони в'язатимуть.

Також є ряд санітарно-гігієнічних вимог до самого приміщення. Колір фарбування стін, обладнання, інструментів добирається відповідно до вимог ергономіки і технічної естетики, з використанням сигнальних кольорів і знаків безпеки.

При виконанні конкретних видів робіт робочі місця учнів забезпечуються інструкціями з безпеки праці. Вони складаються на основі Типових інструкцій, розроблених Міністерством освіти і науки України, і затверджуються директором загальноосвітнього закладу. Інструкції переглядаються в міру необхідності, але не рідше одного разу в 3 роки.

«Для того, щоб розпочати роботу учням, вчитель повинен провести інструктаж з безпеки праці» [21].

Режим занять, умови навколишнього середовища в навчальних майстернях визначаються з урахуванням санітарно-гігієнічних вимог щодо організації трудового навчання учнів 1-9 (1-11) класів, затверджених Головним санітарно-епідеміологічним управлінням Міністерства охорони здоров'я України.

Адміністрація закладу загальної середньої освіти повинна здійснювати заходів, щодо осучаснення майстерень, оновлення обладнання, покращення технічного обслуговування, раціоналізації робочих місць.

Директором закладу освіти видається наказ по школі згідно з яким відповідальність за життя та здоров'я учнів несе вчитель технологій та трудового навчання.

ВИСНОВКИ

В'язання являється одним з найпопулярніших видів рукоділля. Спочатку воно охоплювало малу кількість людей, проте з часом воно стало хобі багатьох жінок та дівчат. У школі також діти засвоюють технологію в'язання як вид декоративно-ужиткового мистецтва, а «Технологія виготовлення в'язаних виробів» є одним із модулів.

В'язання має позитивний виховний вплив на школярів, розвиває їх естетичні смаки, уяву та фантазію для створення нових ідей та образів. Але на нашу думку, тема методики навчання старшокласників мистецтву виготовлення в'язаних виробів є мало розкрита у наукових працях дослідників.

Саме тому нами була вибрана тема «Методика навчання старшокласників мистецтва виготовлення в'язаних виробів».

В'язання існує більше трьох тисяч років. Появу перших в'язаних речей датують III–IV ст. н.е. археологи знаходили частинки в'язаних речей одягу та побуту в різних країнах, які датувалися різними роками. З кожним століттям в'язання все більше поширювалося у Європі. Хтось виконував таку роботу як домашню, у вільний час, а для окремих людей – в'язання стало засобом заробітку. На території України в'язання не було основним ремеслом. Ним займалися переважно люди, які виготовляли шапки та рукавички. Воно було допоміжним засобом заробітку. В'язанням спершу займалися тільки чоловіки. Та коли таке рукоділля стало більш поширеним, до виготовлення в'язаних речей долучилися і жінки.

Процедура створення в'язаного полотна полягає в тому, що набрані на спиці петлі в кожному ряду переносять з лівої спиці на праву з пров'язуванням їх ниткою.

Виділяють такі види петель як лицеві та виворотні. Петлі можна в'язати різними способами та прийомами.

Крім традиційних технік в'язання, сучасні рукодільниці використовують багато нестандартних. Одними з них є такі сучасні види в'язання як печворк, ентерлак, в'язання п'ятьма спицями та кругове в'язання.

Для виготовлення в'язаних речей необхідний набір матеріалів та інструментів, який відповідає виробу. Найголовнішим фактором у в'язанні є підбір пряжі та спиць.

Пряжа може бути натуральною, синтетичною, штучною, змішаною та комбінованою. Пряжу для роботи також можна використовувати і не нову. Отримати її можна з речей, які були у вжитку, але ними вже ніхто не користується. Звичайно, якщо такі речі гарної якості.

Відповідно до виду пряжі, її щільності та товщини, потрібно підібрати спиці, з допомогою яких виконуватиметься робота. Від них і залежить якість готового виробу. Спиці також мають свою класифікацію.

Крім спиць та пряжі потрібно мати сантиметрову стрічку, ножиці, утримувачі для петель, маркер для позначення рядів, гобеленові голки, шпильки, захисні ковпачки тощо. Можна також скористатися спеціальними пристроями для намотування пряжі у клубки.

Для засвоєння технології в'язання спицями, вчитель використовує на уроках різні методи навчання як класичні так і нетрадиційні. Серед них найчастіше використовується проектна технологія та метод проектів.

«Проектна технологія – практичне спрямування особистісно-орієнтованого трудового навчання в процесі конкретної навчально-трудової діяльності учня, на основі його вільного вибору та з урахуванням його особистих інтересів» [8].

Проектна технологія покликана мотивувати учня на просто засвоїти теоретичні знання, а зрозуміти, для чого вони йому потрібні й вміти використати їх на практиці в залежності від життєвої ситуації.

Щодо використання проектної технології на уроках трудового навчання, то вона передбачає виготовлення певного об'єкта, під час

реалізації якого учень повинен працювати фізично та інтелектуально, вміти перетворити свої знання та вміння в результат. Проектування матиме успішний результат, якщо взаємодія і діяльність вчителя та учнів буде правильно спланована, організована та послідовна.

Організовуючи навчальний проект на уроці технологій, вчителю необхідно скерувати учнів для пошуку інформаційних джерел, які знадобляться їм в процесі роботи над проектом. Також вчитель і сам виступає таким джерелом, оскільки консультує дітей, дає інструктажі, вказівки та оголошує алгоритм роботи. Протягом діяльності учнів, коригує її при необхідності. Підтримує учнів, забезпечує активний рух у роботі над проектом. Для вчителя є важливим те, щоб він допоміг учневі, вказав на те, що потрібно виправити, проте, не виконував роботу замість нього.

На думку Дідуха В.О., найкраще поділяти проектну діяльність учнів на три етапи: «організаційно-підготовчий, технологічний, заключний» [4].

Як практичну частину нашої магістерської роботи, нами виготовлено в'язаний спицями виріб – шкарпетки. Для його виготовлення нами було використано дві спиці. Ми визначили призначення виробу, оцінили його економічне значення та подальші умови зберігання.

Для виконання навчального проекту при вивченні технології виготовлення в'язаних виробів учням необхідно працювати у навчальних майстернях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьєва І. Використання різних видів проектної діяльності на уроках – розвиток творчої і талановитої особистості. // *Англійська мова та література*. 2010. № 3. С.6.
2. Боринець Н. І. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проєктів: методичний посібник. Київ: Шкільний світ, 2011. 128 с.
3. В'язання в стилі печворк спицями: популярні техніки, майстер-класи створення пледа, шкарпеток і светрів. URL: <https://poradum.com.ua/porobku/11909-vyazannya-v-stili-pechvork-spicyami-populyarni-texniki-majster-klasi-stvorenniya-pleda-shkarpetok-i-svetriv.html>
4. Дідух В.О. Метод проєктів в історії педагогіки // *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка* ; вип. 53. Чернігів: ЧДПУ, 2008. С. 178
5. Ентерлак спицями: покрокова техніка для початківців. URL: <https://vyazannya.com.ua/enterlak-spytsyamy-pokrokovaya-tehnika-dlya-pochatkiivtsiv-osoblyvosti-vyazannya-majster-klas-z-foto-ta-opysom/3/>
6. Історія розвитку в'язання. // Про Україну. Скарбниця українського народу. 2016. URL: <https://bit.ly/3AAS7JJ>
7. Коберник О.М., Яшук С.М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. Умань, 2001. 80 с.
8. Коберник О. М. Проектно-технологічні системи трудового навчання // *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 4. С.8-12.
9. Козакевич О. Українські традиційні в'язані вироби: локальні особливості (за матеріалами західних областей). // *Записки Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка*. Т. CCLXI (261). Праці комісії образотворчого та ужиткового мистецтва. Львів, 2011. С. 503-524.
10. Колосова В. Климентій Зиновієв. Київ : Наукова думка, 1964. 83 с.

- 11.Матейко К., Полянська О. Одяг // Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження. Київ : Наукова думка, 1987. С. 189-203.
- 12.Методика трудового навчання: проєктно-технологічний підхід: Навчальний посібник / Бербец В.В.; Дубова Н.В.; Коберник О.М.; Кравченко Т.В. та ін. / За заг. ред. Коберника О.М., Сидоренка В.К. Умань: КопіЦентр, 2007. 204 с.
- 13.Михайлова Р.Д. Художня культура Галицько-Волинської Русі. Київ : Слово, 2007. 496 с. : іл. С. 282
- 14.Навчальні програми для 10-11 класів. Технології 10-11 класи (рівень стандарту). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
- 15.Неймерик В.С. Метод проєктів на уроках трудового навчання (обслуговуюча праця): метод. посіб. Студянка, 2009–2010. 50 с.
16. Никорак О. В'язання // Українське народознавство: навч. посібник / за ред. С. Павлюка. Київ : Знання, 2004. С. 381.
- 17.Охорона праці: навчальний посібник / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун; за ред. проф. З.М. Яремка. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 374 с
- 18.Павленко Ю. В. Етномовна ідентичність носіїв трипільської культури // Трипільська цивілізація у спадщині України. Київ: Вид. центр «Просвіта», 2003. С. 57.
- 19.Палагейченко Л. М. Методи проєктів. Історія розвитку // *Трудове навчання в школі*. №9, 2012. С.18
20. Пелагейченко М.Л., Біленко О.В. Трудове навчання 9 клас: підручник. Тернопіль: «Астон», 2017. 256 с.
- 21.Правила безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти, затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 13.08.2007 № 730, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 29 серпня 2007 р. за № 990/14257.

22. Сидоренко В.К. Проектно-технологічний підхід як основа оновлення змісту трудового навчання школярів. // *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2004. № 1. С. 2-4
23. Терещук А. Технологічні та методичні основи сучасного уроку трудового навчання. // *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2008. № 1. С. 10–13
24. Трудове навчання (обслуговуючі види праці) : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / А. І. Терещук, О. Ю. Медвідь, Ю. М. Приходько. Київ : Літера ЛТД, 2017. 304 с.
25. Циблієва Т. І. Сучасні моделі ручного в'язання. 2-е видання. Київ. Видавництво «Техніка», 1993, С.10 - 15.
26. Цина А. Формування особистісних якостей учнів під час проектно-технологічної діяльності. // *Трудове навчання*. 2010. № 8. С. 3.
27. Яценко І.Р. Традиційний одяг в скіфських поселеннях // *Археологія*. Київ: Наукова думка, 1999. С. 181.